

Костецький Ярослав

д.е.н., доцент

Західноукраїнський національний університет

м. Тернопіль

ШЛЯХИ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРА УКРАЇНИ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Аграрний сектор для вітчизняної економіки є винятково важливою сферою матеріального виробництва, котра визначає соціально-економічний розвиток суспільства та забезпечує національну продовольчу безпеку країни [3]. Необхідність створення дієвого економічного механізму державної підтримки і регулювання процесу виробництва сільськогосподарської продукції, який охоплює увесь комплекс заходів впливу на систему економічних взаємовідносин, впливає з місця і ролі галузі у системі аграрного сектору. Аграрному бізнесу України необхідні принципово нові підходи для інноваційного розвитку, які б враховували національні інтереси і ринкові умови [4]. Саме тому з метою забезпечення сталого розвитку аграрного сектору потрібен раціональний економічний механізм, заснований на поєднанні державного регулювання і ринкового саморегулювання, інвестиційно-інноваційного розвитку, збалансованої цінової і фінансово-кредитної політики.

З метою підвищення ефективності розвитку аграрного сектору в сучасних умовах доцільно виокремити низку стратегічних пріоритетів державного регулювання, котрі мають сприяти зростанню ефективності виробництва і підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції. У цьому контексті потрібно передбачити комплексну систему заходів з таких напрямів: законодавчого, організаційного, технологічного, економічного, фінансового і екологічного.

Чітка структурна політика держави має бути спрямована на розвиток аграрного виробництва і зростання кількості сільськогосподарських підприємств, які зможуть швидко адаптуватись до викликів кон'юнктури ринку і забезпечити зростання інноваційно-інвестиційної діяльності. Одним з головних завдань державного регулювання аграрного сектору є забезпечення ефективної взаємодії різних організаційно-правових форм сільськогосподарських підприємств і оптимальних темпів їхнього розвитку. Це сприятиме підвищенню ефективності сільськогосподарської продукції на основі поліпшення її якості, зменшення затрат на виробництво за допомогою використання наукоємних агротехнологій і сучасного технічного забезпечення. Підвищення конкурентоспроможності аграрного сектору буде сприяти сталому розвитку сільських територій.

Сьогоднішня ситуація вимагає побудови чіткої вертикально інтегрованої системи державної підтримки аграрного сектору країни із встановленням відповідних пріоритетів розвитку, одним із яких є смарт-спеціалізація (розумна спеціалізація), яка вважається одним із ефективних інструментів прискорення інноваційного розвитку, структурно-технологічної модернізації та підвищення конкурентоспроможності регіонів. У європейській практиці розумне зростання (smartgrowth) поряд із двома іншими пріоритетами (сталим й інклюзивним зростанням) є основою стратегій розвитку економіки, що базуються на знаннях та інноваціях [1-2].

Смарт-спеціалізація є базисом формування кластерів в Європі. Саме цей підхід вважається пріоритетним та залучається у практику загальноєвропейської аграрної політики, передбачає розширене фінансування і підтримку аграрного бізнесу тих територій, які вже визначили свою спеціалізацію. Суть концепції смарт-спеціалізації полягає у врахуванні особливостей розвитку регіональної аграрної економіки, адже залучення інноваційних ресурсів залежить перш за все від специфіки самих регіонів, що відрізняються своїм інноваційним аграрним профілем, потенціалом і спеціалізацією.

В рамках цієї концепції аграрні інновації слід розглядати не тільки як результат фундаментальних досліджень, а й з погляду їх практичного запозичення технологій і їх комбінування. У зв'язку з цим пропонується виділяти регіони, в яких доцільно розвивати базові аграрні технології (general purpose technologies), і території, де вигідніше зосередитися на прикладних аграрних

дослідженнях і реалізації базових технологій відповідно до вже існуючих продуктів і технологічних процесів в аграрному бізнесі. Окремо слід виділяти регіони, в яких інновації отримали свій розвиток під впливом унікальних, специфічних аграрних галузей, котрі визначають територіальну спеціалізацію. Смарт-спеціалізація передбачає розвиток аграрного бізнесу, що сприятиме розвитку регіону і зможе дати імпульс розвитку інших секторів економіки. Розвиток регіонів сьогодні залежить від балансу між підготовкою кадрів, науковими дослідженнями, агропромисловими і підприємницькими стратегіями.

Слід виділити основні принципи концепції смарт-спеціалізації:

1. Чітке визначення регіонами власної аграрної спеціалізації має базуватися на основі накопиченого досвіду, активів та компетенцій;

2. Визначення спеціалізації регіону – процес, спрямований «знизу-вгору» (bottom-up), а підприємницький пошук (entrepreneurial discovery) – ключовий механізм вибору пріоритетних галузей аграрної спеціалізації.

3. Розумна спеціалізація передбачає:

1) аналіз ресурсів, компетенцій і технологій в усіх регіонах;

2) інтенсифікацію міжрегіональної взаємодії, в тому числі у процесі купівлі (продажу) технологій, а також розширення діяльності місцевих аграрних фірм і включення в глобальні мережі і ланцюги створення вартості.

4. Політика смарт-спеціалізації передбачає не тільки стимулювання інновацій, але активізацію процесів, що призводять до структурних змін в економіці регіону щодо пошуку відповідей на запитання на кшталт: «Що потрібно зробити сьогодні з урахуванням існуючих сильних і слабких сторін, щоб зайняти гідне місце на ринках майбутнього? В яких напрямках розвивати існуючі галузі?».

5. Політика розумної спеціалізації не передбачає державних інтервенцій для розвитку нових галузей за рахунок прямої підтримки. При цьому лише акцентується на створенні сприятливих умов через державне регулювання, зміцнення фінансової системи, посилення конкуренції для розвитку науки і освіти, стимулювання попиту через систему закупівель тощо.

За рахунок фокусування зусиль на унікальних компетенціях і ресурсах регіонів, а також враховуючи різні траєкторії їх розвитку політика смарт-спеціалізації в масштабі країни призводить до диференціації регіональних аграрних інноваційних стратегій і, як наслідок, до більшої їх різноманітності. Це, в свою чергу, призведе до появи нових точок зростання і посилить курс на стабільний розвиток національної економіки.

Список використаних джерел

1. Foray D., David P.A., Hall B.H. Smart specialization. From academic idea to political instrument, the surprising career of a concept and the difficulties involved in its implementation. MTEI Working Paper-2011001. Lausanne: École Polytechnique Federale de Lausanne, 2011. November.

2. Knickrehm M., Berthon B., Daugherty P. Digital Disruption: The Growth Multiplier, Accenture. URL: <https://www.accenture.com/acnmedia/PDF-4/Accenture-Strategy-Digital-DisruptionGrowth-Multiplier.pdf>.

3. Putsenteilo P., Klapkiv, Y., Kostetskyi Y. Modern Challenges Of Agrarian Business In Ukraine On The Way To Europe. *Proceedings of the 2018 International Scientific Conference 'Economic Sciences for Agribusiness and Rural Economy'* No 1, Warsaw, 7–8 June 2018, 2018. pp. 250–258. DOI: [10.22630/ESARE.2018.1.35](https://doi.org/10.22630/ESARE.2018.1.35)

4. Putsenteilo P., Klapkiv Y., Vovk V. Adaptation processes of the agrarian sector for realization of the existing potential. *Proceedings of the 2019 International Scientific Conference 'Economic Sciences for Agribusiness and Rural Economy'* No 3, Warsaw, 5–7 June 2019, pp. 112–117. DOI: [10.22630/ESARE.2019.3.14](https://doi.org/10.22630/ESARE.2019.3.14)